

עבודה בדיני חוזים (תשס"ד סמסטר א')-עבודה מס' 1 (ציון באזור 90)

א. את מי יוכל ראובן לתבוע – מושא התביעה: לפי סעי' 2 לחוק השליחות¹ נציג החברה כמותה, לכן ראובן יוכל לתבוע מן החברה ישירות. לחילופין, בהנחה שתטען החברה טענה צודקת במידת-מה, שסביר ותתקבל בביהמ"ש, כי אין לשלוח הרשאה לבצע את שביצע, וכי אין לה כל אינטרס להעדיף איש על משנהו למעט זה שהקודם זוכה, או כי כלל לא נכרת חוזה מאחר והנוהג הוא לחתום, אמליץ לראובן לתבוע את נציג החברה. הוא יעשה כך בהסתמך על פרשת פנידר², כפי שאראה בהמשך הפתרון. כנגד שליח החברה יהא שימוש בחוק השליחות: לפי סעיפו הראשון, הנציג אכן שליח כיוון שהוא יכול לבצע פעולה משפטית בשם שולחו.

נושא ההצעה: בהצעת החברה היו כל מרכיביה של הצעה כפי שהיא מופיעה בסעי' 2 לחה"ח³: פניה – דרך מודעת הפרסום, מסויימות – פירוט דגם, מחיר, תנאי ההצעה (את כל אלה אוכל להסיק מסעי' 15 לחוק הגנת הצרכן⁴, הקובע כי יש להודיע פרטים רבים – מה הטובין, מה המחיר, שיעור ההנחה, ותנאי המכירה בכלל – המעידים על מסויימות בהודעה על המכירה המיוחדת, ובמקרה שלנו: מכירה בהנחה) וכן העדה ברורה על גמירת הדעת⁵ במודעת ההצעה גופא. טענת החברה, כי המודעה הייתה בגדר הזמנה להצעה, תהא קלושה, אם כי עלולה להתקבל באם יוחלט (בדרך פורמליסטית ומיושנת מה) כי ההצעה לא הייתה מסוימת דיה ואו הייתה אכן רק פניה והזמנה להצעה.

נושא הקיבול: בהנחה שמדובר בהצעה, אייעץ לראובן שיטען כי ביצע קיבול בהתנהגות, עפ"י האמור בפ"ד ש.ג.מ חניונים⁶ כי כאשר יש פניה לציבור, בד"כ מבוצע קיבול בהתנהגות או במעשה, ולא דווקא בכתב. הקיבול, כך ייטען, בוצע בכך שהוא בא לסוכנות ורצה במכונית, כך שאין לחזרתו מן הקיבול משמעות לאחר שביצע קיבול – ברור שבמקרה הפוך, בו הוא היה מפר חובת תום הלב ע"מ להתחמק מהחובה, החברה לא הייתה מאפשרת לו לשוב בו!

מעבר לטענה זו, הרופפת קמעה, יוכל ראובן לטעון טענה, שתסתמך על קביעתה של השופטת בן פורת בפ"ד זפניק⁷ כי קיבול ההצעה על ידיו, יכול ויושלם באופן מלאכותי, כיוון שההפרה הייתה בשלב מתקדם של המשא ומתן, תוך אשם בהתקשרות מצד החברה – שלוח החברה שיקר לגבי אופי המכונית, ופגע בחובת שמירת תום הלב והנוהג בדרך מקובלת (לפי סעי' 12 לחה"ח).

בקשת הסעד - אכיפה: על כן, מאחר וישנה הפרת חוזה מצד החברה, יידרש סעד של אכיפה. הטענה תצלח על אף שהחברה תטען כי ראובן וויתר על ההתקשרות, כיוון שהקיבול יושלם מכוח האשם שבהתקשרות, וראובן וויתר רק בשל הפרת חובת תום הלב. את בקשתו לאכיפה יוכל ראובן לתמוך אף בדבריו המנחים של סיני דויטש במאמרו לגבי סעי' 12 לחה"ח⁸, כי לאחר פרשת זפניק שסימנה תפנית בדיני חוזים, כשמופרת חובת תום הלב ניתן לדרוש סעד מתחום רחב של סעדים, כולל אכיפת חוזה. כך יחלש גם טיעון אפשרי מצד החברה על כך שהסעד לפי סעי' 12 הוא רק סעד שלילי לפי כוונת החוק וההגבלה היחידה שבו לגבי אי היכולת לדרוש אכיפה או ביטול.

בקשת סעד חלופית - פיצויים: אילו לא תתקבל בקשת ראובן לאכיפה, הן בשל טענת החברה שסעד של אכיפה הוא קיצוני למקרה זה, או מכיוון שייקבע בביהמ"ש שלא ניתן לאכוף החובה, ראובן יתבסס על פסיקה מזמן מאוחר יותר: פסיקת הנשיא ברק בפ"ד קל-בניין⁹, שם אמנם לא היה חוזה אך ניתנו פיצויי קיום, ונמשכה המגמה שהחלה בפרשת זפניק. על כן, ראובן יוכל לבקש פיצוי חיובי (פיצויי קיום, 30% ממחיר הרכב שקוזזו בהנחה) בגין האשם שבהתקשרות מצד החברה בשלב זה של המו"מ, בו הוא בא לבקש את הרכב בסוכנות ורק הערה שקרית, שלא בתום לב ובדרך מקובלת, מצד הסוכן, הניאה אותו מ"לסגור עסקה". אילו לא תתקבל טענתו, יוכל ראובן לדרוש פיצוי שלילי לפי סעי' 12 לחה"ח, המפנה לפיצויים שליליים כפי שפורטו בסעי' 13 ו-14 לחה"ח (תרופות בשל הפרת חוזה)¹⁰.

אם ראובן יתבע את החברה: כעזר לכל טענה מטענותיו, הוא יוכל לומר שיש בהתחייבות למכירה באופן של "כל הקודם זוכה" אופי של חוזה נספח שמחייב החברה לנהוג בשוויון והגינות כלפי הקונים. כך נקבע בדעת של השופט ברק (דעת מיעוט), בד"נ בית יולס¹¹: יצירת מצב של איפה ואיפה בין קונה לקונה מהווה הפרת חוזה נספח שנוצר כחלק מהצעה לציבור, ואפשר לתבוע בגינה פיצויים חיוביים לפי חה"ח (תרופות)¹² בסעיפו השני, וכך הוסיף ופסק השופט ברק (דעת רוב) בפ"ד קל בניין (6370/00), בה הוא חזר על דוקטרינת החוזה הנספח שלו. **באם ראובן יתבע את הנציג:** לאחר הבדיקה הראשונית שתיבדק, כפי שצינתי לעיל, בשאלת מושא התביעה, יטען ראובן כי הנציג חרג משליחותו - לפי סעי' 6 ב' לחוק השליחות¹³ - והפר חובת תום הלב (דבר שהיבואן וודאי לא היה מסכים לו – מדובר על הכפשת שם החברה ועל נוהג לא הגון) באופן בוטה, ולכן יתאפשר לתבוע (ולא

¹ חוק השליחות, תשכ"ה-1965 (להלן: "חוק השליחות") - על אף שחוק השליחות אינו בחומר וקשור יותר לדיני הנויקין, נבחר להשתמש בו ע"מ לתבוע את החברה

² די"נ 781/781, פנידר ואח"י נ' דוד קסטנר, פ"ד ל"ז(4), 673 (להלן: "פ"ד פנידר")

³ חוק החוזים(כללי), תשל"ג-1973 (להלן: "חה"ח")

⁴ חוק הגנת הצרכן, תשמ"א-1981

⁵ עפ"י הנסיבות ולפי המבחן האובייקטיבי בעל המאפיינים הסובייקטיביים: רוכש מכונית סביר, לו ידע את שידע ראובן והיה במקומו, היה מסיק על גמירת דעת. את המבחן הציע השופט שמגר בדעת מיעוט (אך אח"כ המבחן נתקבל ברוב בפרשת בראשיל) בע"א 1932/90, פרץ בוני הנגב נ' בוחבוט יששכר, פ"ד מ"ז (1), 357

⁶ ע"א 290/80, ש.ג.מ. חניונים בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד ל"ז(2), 633, 648

⁷ ע"א 829/80, שיכון עובדים בע"מ נ' שרה זפניק, פ"ד ל"ז(1), 579, 581-584 (להלן: "פ"ד זפניק")

⁸ ס. דויטש, "סעיף 12 לחוק החוזים: האומנם תרופה לכל מכאוב?", מחקרי משפט ד' (תשמ"ו), 39 (להלן: "המאמר לגבי סעי' 12 לחה"ח")

⁹ 6370/00, קל בניין בע"מ נ' ע.ר.מ. רעננה, פ"ד נ"ו(3), 289 (להלן: "פ"ד קל-בניין")

¹⁰ חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970, ס"ח 610, 16.

¹¹ די"נ 22/82, בית יולס בע"מ נ' רביב משה ושות' בע"מ, פ"ד מ"ג(1), 441. זו דעת מיעוט שהפכה בהמשך (בפרשת קסטנבאום) לדעת רוב.

¹² חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970

¹³ ראובן יכל לתבוע בעילת תרמית שבפקודת הנויקין (נוסח חדש) תשכ"ח-1968, ס"ח נוסח חדש, 266. אך מאחר ונושאנו הוא חוזים, וסעי' 12 רחבים יותר, אין טעם בכך.

את החברה) בעילת הפרת תום הלב לפי סעי' 12 לחה"ח. ראובן יסמוך טיעונו על דעתם של השופט שמגר והנשיא דהיום ברק בפ"ד פנידר נ' קסטרו כי ניתן לתבוע כל אדם שמעורב במו"מ, בין אם צד לחוזה בין אם לאו (הנציג, במקרה דנן), בגין הפרת חובת תום הלב שבסעי' 12 לחה"ח, כאשר הצד שנפגע מהפרת החובה סמך על אותו אדם בנוגע למו"מ. אם כן, פעולותיו של הנציג אמנם לא מחייבות את השולח, אך הוא עצמו ייתבע, והסעד שיידרש יתבטא בפיצויי הסתמכות (פיצויים שליליים) או אף בפיצויי קיום (פיצויים חיוביים), כפי שעולה באופן בולט בפ"ד קל-בניין (ע"א 6370/00), זאת כיוון שהיה אשם בהתקשרות מצד הנציג, אפילו לא נכרת חוזה. יצוין כי הנציג ינסה לטעון כנגד ראובן, שהמו"מ לא הגיע לשלב מתקדם, וכי במפגש חד פעמי מעין זה אין הצדקה להחזקת המו"מ כאילו הופסק על סף כריתתו, ולכן אין מקום להחלת הלכת קל-בניין. ראובן יטען, מנגד, שאין לה משקל מכיוון שאופי מו"מ לרכישת רכב קצר יחסית וכי המו"מ היה על סף סיומו - בכריתת חוזה. בדרך זו או אחרת, לדעתי, יפסקו לכל הפחות פיצויים שליליים.

ב. נושא ההצעה: כפי שנטען במקרה א', כן יעל תטען: מודעת העיתון - הצעה היא. אך בשונה ממקרה א', חוות דעתי על מצבה המשפטי תכלול הנחה כי הצעתה של היבואנית הייתה הצעה בלתי הדירה כמשמעותה בסעי' 3 (ב) לחה"ח, בה לא יכול לחזור המציע מהצעתו מרגע מסירת ההצעה לניצע ועד דחייתה מצד הניצע או עד פקיעתה. לטענה תסייע הלכת פ"ד נווה עם נ' יעקובסון¹⁴, בה נקבע שפקיעת הצעה בלתי הדירה יכולה להיעשות רק בדחייתה ע"י הניצע או במועד הפקיעה שצוין (תום מכירת 30 המכוניות במבצע), וכן הדחייה תיחשב רק כאשר התנהגות הניצע מדגישה הדחייה מפורשות, יותר מבהצעה רגילה - ולדידה של יעל אין ספק כי רצונה היה לקיים את החוזה.

בלתי הדירה או לא - בדיקה לעומק: הטענה, שההצעה בלתי הדירה, תבוסס על נקיבת המועד דה-פקטו מצד החברה בהצהרתם הברורה כי המבצע יהיה תקף לשלושים המכוניות הראשונות על בסיס "כל הקודם זוכה", וכן לפי דעתו של פרופ' סיני דויטש במאמרו לגבי הצעה בלתי חוזרת¹⁵: ניתן להסיק על הצעה כבלתי חוזרת לפי כוונת המציע אף לא הוצגה מפורשות, כלומר, ליעל ייקל לטעון שכוונת המציע היא לא לזרז היענות להצעה אלא הצעה בלתי חוזרת כמשמעה בחוק. יעל אף תוכל להסתמך על דבר המלומדים ד. פרידמן ונ. כהן בספרם "חוזים"¹⁶: אפשר לראות הצעה כבלתי חוזרת, כשתוכנה הוא פרסום של מחיר מוזל; כאשר ספק מפרסם מחיר נמוך מן המחיר הרגיל, הספק כבול למחיר שפורסם ויוכל למכור, לפי תנאי ההנחה ופקיעתה, במחיר שלא יעלה עליו. טיעונה של יעל בדבר היות ההצעה בלתי הדירה יחוזק גם במה שנאמר בפ"ד תשובה¹⁷: נקיבת מועד משמעותה שההצעה בלתי הדירה¹⁸.

כנגדה החברה תטען כדלקמן: הצעתה לא הייתה בלתי הדירה, טיעונה ייסמך על אותו מאמר של דויטש לגבי הצעה בלתי חוזרת. הם יטענו כי אין מקום להסיק כי ההצעה בלתי הדירה לא במפורש ולא במשתמע - זאת כיוון ולא נכתב כל תאריך ומועד במודעת הפרסום, הודעת "כל הקודם זוכה" הייתה "אמצעי לזירוז הקונה", כפי שדויטש מכנה אופן פירוש אחד מתוך השניים שהציע להצעות בעלות מועד, ותו לא.

הביטול והחזרה מהצעת היבואנית - כשרות המעשה: היבואנית תטען הודעתה תקפה, כיוון שלא הייתה בידה שהות לפרסם מודעה היא הודיעה בסוכנות הודעה באופן סביר ובהתאם לנסיבות - בסוכנות. יסודות טענתה הם במה שנקבע בפ"ד תשובה ובנדרש לפי סעי' 60 לחה"ח. אולם, מצבה של יעל משפטית לא ישתנה, לדעתי, כהוא זה. יעל תטען, שחזרת היבואנית מן ההצעה לא הייתה בדרך סבירה כבסעי' 60 לחה"ח, ותוכל ליצור הבחנה בין המקרה שלנו לפ"ד תשובה, בו ההודעה הייתה אישית, ולכן משלוח בפקסי היה דרך מקובלת לביטול, ולא היא כאשר מדובר על פרסום ציבורי. הודעת הביטול של היבואנית הייתה כקול ענות חלוש להסקת המסקנה בציבור כי ההצעה עומדת בעינה (ולמותר לומר, כי ההודעה אף באה לאחר מסירת ההצעה לניצע ולאחר הודעת הקיבול שלו ואין ביכולתו לשוב ממנה עפ"י סעי' 3 לחה"ח). כמו"כ, ייתכן ואף קצרה הדרך להסתמכות על ספרה של פרופ' שלו¹⁹, ממנו עולה שחזרה מהצעה כלשהי תיעשה בדרך ההצעה המקורית - ואילו כאן ההצעה הובאה במודעה קבל עם ועדה והחזרה ממנה הובעה רק כאשר יעל כבר הגיעה לסוכנות, בטוחה כי תצא ממנה כשבידה מפתח לרכבה החדש.

נושא הקיבול: אם כן, לאחר שתוכיח יעל כי ההצעה בלתי-חוזרת, היא תבקש את אכיפת חוזה-המכירה כיוון שהיא ביצעה קיבול. כיצד? יעל תטען שבבואה לסוכנות, בעמידתה על כך שתימכר גם לה מכונית בתנאי המבצע במדויק, היא מילאה דרישת הקיבול. כנגד כך ברור שהיבואנית תטען שלא התבצע קיבול כיוון שלא בוצע מעשה מפורש לכריתת החוזה, כחתימה ותשלום, היא תנסה לטעון כי הקיבול לא התבצע כיוון ש"דברים שבלב אינם דברים" - כך נקבע בפ"ד רוזנר נ' מגן דוד²⁰ - **קיבול יבוצע בהתאם לאופיו המיוחד וטיבו של המצב, במעשה ממש.** כך שיצא כי יעל לא נהגה בהתאם לאופי וטיב המצב, שכן כיום נהוג, שחוזי רכש של כלי רכב נכרתים בחתימה על חוזה שבכתב.

לפי יעל, הצדק לא יהא עימם: אין הבדל אם קיבול בוצע מפורשות בחתימה או לא, כיוון שסעי' 6 לחה"ח מאפשר קבלה בהתנהגות, במשתמע - ההתנהגות דינה כמתן הודעת קיבול מפורשת כיוון שכך משתמע מההצעה

¹⁴ ע"א 379/82, נווה עם נ' יעקובסון, פ"ד ל"ח (1), 740

¹⁵ ס. דויטש, "הצעה בלתי חוזרת ואופציה - האמנם סמנטיקה בלבד?", עינוני משפט י"ב (תשמ"ז), 275, 277-297 (להלן: "מאמרו של דויטש לגבי הצעה בלתי חוזרת")

¹⁶ ד. פרידמן, נ. כהן, "חוזים" (כרך א', אבירם הוצאה לאור, תשנ"א-1991) 182

¹⁷ ע"א 7824/95, יצחק תשובה ואח'י בר נתן, פ"ד נ"ה(1), 289 (להלן: "פד תשובה")

¹⁸ יעל גם תוכל להביא אסמכתאות צדדיות, שרק תעדנה על הלך הרוח החקיקתי. למשל, לפי חוק המכר (מכר טובין בינ"ל), התשי"ס-1999, סעיפים 15(ב) ו-16(ה) סק"ט א' והן ב': אין לחזור מהצעה בלתי חוזרת לאחר שהודעת ההצעה הגיעה לניצע, ואין לחזור מכל הצעה לאחר שנמסרה הודעת קיבול. ההתמקדות תהא בסעי' 16(ב): אין לחזור מההצעה אם היה סביר שהניצע יסתמך על ההצעה כעל בלתי חוזרת ופעל מתוך הסתמכות זו.

¹⁹ ג. שלו, דיני חוזים (מהדורה שנייה, הוצאת "דין", ירושלים, תשנ"ה-1995), 106-111. וכן: ג. שלו, ספר החוזים (תשנ"ז, כרך א'), 244, 265

²⁰ ע"א 374/64, צבי רוזנר נגד מגן דוד אדום לישראל, פ"ד י"ח(4), 640

המזמינה אנשים לסוכנות. לכן יעל תוכל לתבוע סעד של אכיפה – מכאן יעל תמשיך את תביעתה לפי המהלך שהצגתי בחלק א', כאשר התבצע קיבול ומתבקש סעד של אכיפה.

במקרה, שיקבע כי לא התבצע קיבול: גם כאן טיעוני יעל יהיו דומים לטיעונים שהוצגו במקרה א': יעל תוכל להשתמש באוביטר שבפ"ד זפניק בנוגע לכך שאשם ההתקשרות מצד היבואנית יביא להשלמת דרישת הקיבול לכריתת החוזה, ואילו לא תושלם הדרישה ולא ייכרת חוזה, היא תוכל לבקש סעד על הרווח הנמנע מהחמצת הרכישה בתנאי ההנחה (פיצויי קיום). טיעון זה יהא לפי פסיקת ביהמ"ש בפרשת החברה האילתית²¹, שהסתמך על פתיחת רשימת הסעדים ע"י השופטת בן-פורת בפ"ד זפניק, בו נקבע שיש להעניק פיצויים חיוביים במקרה שלא היה ניתן לאכוף חוזה, וכן לפי הפסיקה בפ"ד קל בניין (ע"א 6370/00) כפי שפורטה לעיל.

אם לא אכיפה ולא פיצויי קיום יפסקו ליעל - טענה חלופית: יעל תוכל, לחילופין, לתבוע את היבואנית ולבקש סעד פיצויי הסתמכות (פיצויים שליליים, כבמקרה א') על כך שהיא וויתרה על הזדמנויות אחרות והפסידה מזמנה. זאת לפי פירושו של ס. דויטש במאמרו לגבי סעי' 12 (ב') לחה"ח, כי לפני הפסיקה (קל וחומר כשהורחב מעגל הסעדים) הסעד השכיח היה מתן פיצויים שליליים – ואלה אכן יינתנו אם לא יפסקו אכיפה או פיצויי קיום.

ג. האם לתבוע: למיכל אייפץ ביצוע "צעדים נואשים, אך בה בעת נועזים". מצבה, במבט ראשון בלבד, לא נראה כמצדיק תביעת ביטול החוזה. החברה תוכל לטעון שבהנחה שהיא העניקה כבר, 30%, יש די בשביל להשתיק את מיכל – למעשה, היא שהפסידה כתוצאה מהנפילה רק 20%. אך למרות זאת, פתח פתוח בפניה - סעי' 14 לחה"ח הנוגע בטעות שהביאה לכריתת החוזה²². ראשית אפרט את טענות החברה כפי שיעלו בביהמ"ש.

"טעות בכדאיות": החברה תטען טיעון רב משקל, כי מדובר בטעות שהיא "אלא בכדאיות" לפי סעי' 14 (ד) דחה"ח, שבה לא ניתן לבטל את כריתת החוזה ולדרוש סעד כלשהו. היא תטען כי הטעות היא בשווי שוק בלבד, ושמדובר רק על שווי המכונת לכשתרצה מיכל למוכרה ליד שניה. נימוק שני של היבואנית יהא על פי "מבחן הסיכון" המוצע במאמרו של המלומד דניאל פרידמן, "הסיכון החוזי וטעות והטעיה בכדאיות"²³, שאותו ניתן ליישם ולומר²⁴ Caveat Emptor: בדיוק באותו אופן שמיכל יכלה להרוויח מהסיכון של עליה ברווחיות החברה ובערך הרכב, כך עליה, כקונה, לצפות סיכון של נפילות שוק כפי שקרו לחברה – לא לעולם חוסנה של חברה. כמו"כ החברה תסתמך על פסיקת נשיא ביהמ"ש העליון לשעבר, שמגר, בפרשת שפיגלמן²⁵: "יש גבול לתפקיד האפוסטרופוס שבית משפט יכול למלא עבור אנשים מבוגרים ובני דעת אשר התקשרו בעסקאות...". לבסוף, החברה תבנה נדבך נוסף בעזרת פרשת ארואסטי²⁶, בה פסק השופט צ' א' טל, שכל צד נוטל על עצמו סיכון מסוים, ומכך יוצא, שכפי שעל היבואנית היה לקחת בחשבון שיום אחרי העסקה, למשל, יעלה שער המטבע הזר באופן קיצוני, וערך המכונת יעלה, כך על מיכל היה לצפות את דינאמיקת השוק והשינויים שהם פועל יוצא ממנה.

טענה חלופית של החברה: לחילופין, לו ייקבע כי התקיימה טעות יסודית שהובילה להתקשרות, החברה תטען, שמדובר בסעי' 14 (ב) לחה"ח. סעיף זה מאפשר רק לביהמ"ש לבטל את החוזה ורק אם יראה שהצדק מאפשר, וחשוב מכך – הוא מאפשר מתן פיצויים לצד השני בגין הביטול, כיוון שהוא לא היה אמור לדעת על הטעות. החברה תדגיש את העובדה שהמכונת נמכרה ב-70% מערכה הריאלי (שלפני קריסת היצרנית), ולכן אף אם התקיימה טעות, שיקולי הצדק שביהמ"ש ישקול בהפעלת סעי' 14 (ב) לחה"ח יושפעו מההנחה שניתנה למיכל והוא לא יפסוק לטובתה.

וכך, נוכח טענותיה כבדות המשקל של החברה, מיכל תיאלץ ליצור מסכת טענות מורכבת.

עילת הטעות מצידה של מיכל: לפי יסודות העילה, מיכל תטען, שנכרת חוזה, והסיבה לכריתת הייתה טעות שיש קשר סיבתי בינה לבין ההתקשרות, (סובייקטיבית למיכל) וכי הטעות היא טעות יסודית שבעובדות מכריעות (אובייקטיבית – כל אדם אחר במקומה לא היה מסכים ליטול שק צרעות מעין זה אלמלא הטעות). בנוסף, טיעונה של מיכל יהא בהסתמך על כך שהיה על היבואנית לדעת מצב היצרנית - כלומר, היא תדרוש החלת סעי' 14 (א) לחה"ח על המקרה. לדידה, הטעות לא תהיה בכדאיות, ואם היא בכדאיות – אזי לא אלא בכדאיות, אלא גם בכדאיות.

"טעות יסודית שבעובדה": מיכל תטען שזו טעות יסודית שבעובדות (אופרטיבית). עניין זה נדון בפ"ד ספקטור נ' צרפתי²⁷, בו נכתב בדעת השופט אשר (מיעוט), שטעות יסודית שבעובדה היא טעות שמעבר לטעות שבשווי העסקה, טעות שנוגעת לתכונות הנכס באופן ממשי, תביא לביטול החוזה. בטענתה מיכל תיישם גם את הלכת פרשת זנדבנק נ' דנציגר²⁸: נימוקה לכך שמדובר בטעות יסודית שבעובדה יהיה, שלא בכדי נפל ערך הרכב בשוק – למכונת מוניטין מסוים והיקף שירותים רחב, הכולל טיפולים שדורשים רכיבים מחו"ל לעיתים, וכעת הן אופי המוצר מבחינת היקף השירותים המתלווה אליו והן מבחינת המוניטין – שני דברים עליו מיכל הסתמכה - השתנו, עובדתית. טעות כזו, לפי פרשת זנדבנק, ניתן להניח שלולא אירעה, לא היה הטוען אותה מתקשר בחוזה. כעת מיכל תפנה לטענתה הספציפית.

²¹ ע"א 651/82, מדינת ישראל נ' החברה האילתית לשירותים, פ"ד (2), 785, פסק דינו של השופט מלץ.

²² היא לא תוכל לתבוע בעילת סעי' 15 לחה"ח (הטעיה) - ידוע מן העובדות שהחברה לא ידעה על הקריסה - אין בה אשם הטעיה מכוונת שהביאה לטעות שהביאה להתקשרות בחוזה

²³ ד. פרידמן, "הסיכון החוזי וטעות והטעיה בכדאיות", עיוני משפט פ"ד (תשמ"ט), 459

²⁴ "יזוהר הקונה"

²⁵ ע"א 338/85, שפיגלמן נ' צ'פניק, פ"ד מ"א(4), 421

²⁶ ע"א 2444/90, אברהם ארואסטי ו-2 אחי נ' שושנה קאשי, פ"ד (מח)513, 513

²⁷ ע"א 838/75, חיים ספקטור נ' יוסף צרפתי, פ"ד ל"ב(1), 231

²⁸ ע"א 440/75, אשר זנדבנק ואחי נ' מלכה (מלל) דנציגר ואח, פ"ד ל (2), 260 (להלן: "פרשת זנדבנק")

טענה ראשית - על החברה היה לדעת -14(א'): לפי סעי' 14(א') לחה"ח, אם ארעה טעות והצד השני לחוזה ידע, או חייב היה לדעת על כך - רשאי הצד הטועה לבצע ביטול עצמי, אפילו לא נגרמה הטעות ע"י הטעיה של הצד האחר. מיכל תטען, שלו הייתה היבואנית יבואנית סבירה, היא הייתה יודעת שהיצרנית קורסת. לא סביר, כך אניח שביהמ"ש יטה לחשוב, שיבואנית של מוצרי חברה לא תדע על הליכי קריסה היצרנית – תהליך שלא קורה בין לילה.

טענה חלופית - "טעות משותפת" - 14(ב'): אם לא תתקבל הטענה הראשונה, דבר אפשרי, תזדקק מיכל לטענה חלופית המשייכת את המקרה לסעי' 14(ב') לחה"ח. טענה זו תהא בהתאם להלכה שפסקה השופטת בן פורת בבג"צ כנפי²⁹, ³⁰ Mutatis Mutandis: עובדת היות החברה קיימת זמן רב בשוק הייתה עובדה ששני הצדדים נסמכו עליה - לחברה היו מוניטין, אמינות, והיקף שירותים מסוימים שאינם עוד, ולכן התקיימה "טעות משותפת", ועל ביהמ"ש לראות שמן הצדק לבטל את החוזה ללא פיצויים, תוך שקילת הנזק והאינטרסים של הצדדים: מן הצד האחד – מיכל, שהשקיעה ממיטב כספה ברכב, והתמורה שהיא תקבל תיפגע, ומן הצד שני – יבואנית רכב, שבשבילה זו עסקה אחת מני רבות. לבסוף, מיכל תטען, כי אין מקום לשיקול אם תהיינה תביעות עתידיות כפי שהיה בבג"צ כנפי: הן תהיינה במקסימום כ-30 במספר, ואין חשש לפגיעה קשה ביבואנית, לכן יגן ביהמ"ש על מיכל ויבטל את העסקה.

²⁹ בג"צ 221/86, אליעזר כנפי נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד מ"א(1), 469, 479-482.

³⁰ אמנם אין כאן טעות בדיון (דבר שיכול להיות קוף באליית הטענה), אך יש כאן טעות יסודית בעובדה שהייתה קבועה לתקופה ארוכה.